

درس پنجم

«چنار و کدوئین»

آموختنی‌ها

۱. آشنایی با مفهوم غرور و تکبر
۲. درک معنی «ئین» در کلمات مختلف
۳. آشنایی با ضمیر در شعر و اثر
۴. آشنایی با نامر خسرو و نورا حق پرست
۵. مفهوم شعر بدتر ساده

جعبه‌ی کلمات

کلمات مترادف

باور: عقید
زیادتی: بیشتر از

هجوم: یورش، تاختن، حمله

امپراطور: پادشاه و حاکم

مهرگان: اوایل پاییز

اعتماد: تکیه کردن

زر: طلا

به نرمی: به آرامی

حوادث: حادثه‌ها، اتفاقات

کلمات متضاد

کهن ≠ نو و جدید

لبخند ≠ اخم

زیادت ≠ کم

کلمات هم‌خانواده

زیادت، زیاد - ازدیاد

هجوم، مهاجم

کهن سال: قدیمی

بلند قامت: بلند قد

داوری: قضاوت

تحسین: تشویق کردن، آفرین گفتن

مواظبت: مراقبت

بن: ریشه و اصل

کدوبن: ریشه‌ی بونه‌ی کدو

روئید: رشد کرد

پخته ≠ خام

کاهلی ≠ زرتگی

نرمی ≠ درشتی - سفتی

برتر: بالاتر، بهتر

کاهلی: تنبلی

شود پدید: معلوم می‌شود

تحسین، محاسن

اعتماد، معتمد

مطمئن، اطمینان

اشتیاق، شوق

چنار و کدوبن

آیا تا به حال به کسی برخورد کرده‌اید که شما را از روی ظاهر و آنچه می‌بینید قضاوت کند؟ هستند کسانی که با دیدن افراد فوراً در مورد او حرف می‌زنند و از خوبی و بدی توانایی، ناتوانی و . . . او می‌گویند این‌ها داور بی‌بلد نیستند و با داور بی‌دراست خود به بقیه صدمه می‌زنند. ما هرگز نباید تا کسی را شناخته‌ایم و از ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری او چیزی نمی‌دانیم، او را قضاوت کنیم!

پرسید از آن چنار که «تو چند ساله‌ای؟» گفتا: «دویست باشد و اکنون زیادتسی است»

بوته‌ی کدو از آن درخت چنار پرسید: «تو چند سال داری؟» چنار گفت: «حدود دویست سال و شاید کسی بیشتر»

خندید ازو کدو، که «من از تو به بیست روز بالاتر رقم بگو تو که این کاهلی ز چیست؟»

کدو از حرف او خنده‌اش گرفت و گفت: «من در مدت بیست روز از تو بالاتر رفتم! بگو بینم، علت این تبلی

تو چیست؟»

او را چنار گفت: که «امروزه ای کدو با تو مرا هنوز، نه هنگام داوری است

چنار به او گفت: «اکنون من با تو بخش ندارم و هنگام قضاوت بین من و تو نیست»

فردا که بر من و تو، وزد باد مهرگان آنکه شود پدید، که نامرد و مرد کیست»

هنگامی که باد پاییزی شروع به وزیدن کند، آن هنگام مشخص خواهد شد که چه کسی بر دیگری برتری دارد.

کاربرد پسوند «بن»

اصل

پسوند «بن» به معنی ریشه و بوته است، که در آخر بعضی کلمات می‌آید و بیشتر در متون کهن و اشعار کاربرد دارد.

مثال: کدوبن، یعنی: ریشه‌ی کدو

سروبن یعنی: ریشه‌ی درخت سرو

خاربن یعنی: ریشه و بوته‌ی خار

ضمیر (جلوگیری از تکرار اسم در جمله)

از کلمات (من، تو، او، ما، شما، آن‌ها) برای جلوگیری از تکرار اسم استفاده می‌شود که به این کلمات ضمیر گفته می‌شود.

از کلمات (همین، همان، این، آن) برای اشاره به چیزهایی که از ما دور یا نزدیک هستند استفاده می‌شود که به این کلمات

ضمیر اشاره گفته می‌شود.

مادر با صدای بلند برای پدر تعریف می‌کرد: زهرا خانم صبح زود، پسر کوچکش را به مدرسه می‌برد. آن‌ها به موقع به مدرسه

می‌رسند. ولی در راه برگشت، او عجله می‌کند و می‌خواهد به سرعت از خیابان عبور کند که به زمین می‌افتد و پایش زخمی

می‌شود. او می‌گفت: موقع رفتن به مدرسه هم از همین خیابان رفته‌اند و

در متن کلمه‌ی «او» به زهرا خانم اشاره می‌کند.

کلمه‌ی «آن‌ها» به زهرا خانم و پسرش اشاره می‌کند.

کلمه‌ی «همین» به خیابان محل رفت و آمد اشاره می‌کند.

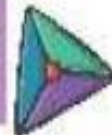
یکی دیگر از روش‌های مناسب برای افزایش دقت و تمرکز در یادگیری کلمات جدید درس، جدول حروف است. می‌توانید در یک جدول حروف، با توجه به راهنمای جدول، از مسیرهای مختلف، کلمات با معنی را پیدا کنید. دقت در حروف جدول و یافتن کلمات بیشتر به افزایش تمرکز و توجه شما کمک می‌کند.

کلمات داده شده را در جدول پیدا کن.

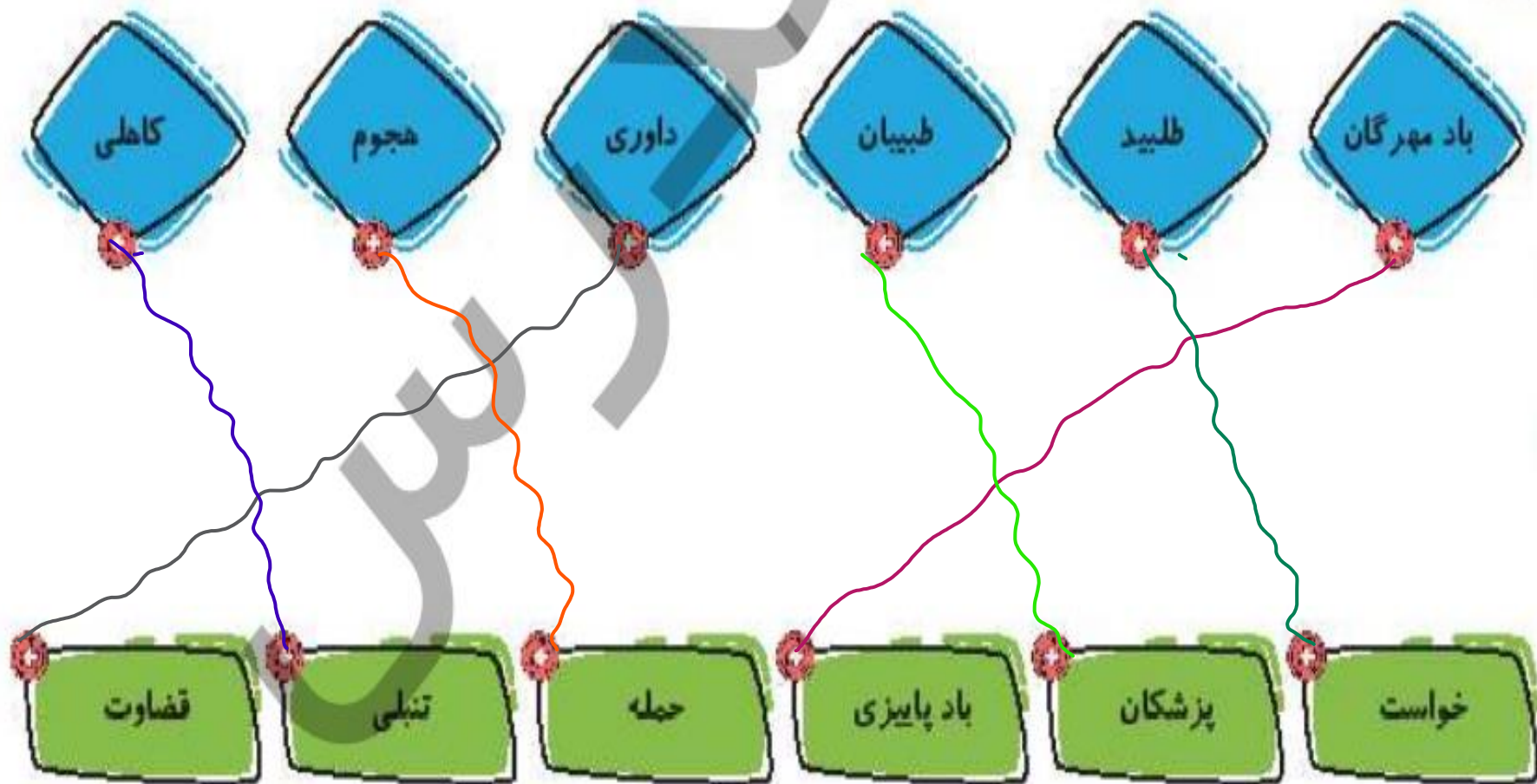
ز	ا	م	ه	ر	گ	ا	ن	ظ
ی	ق	ا	م	ت	ع	ص	ط	چ
ا	ب	ه	ن	س	ا	ل	ن	
د	ب	ک	د	ف	غ	ص	ه	ا
ت	ت	ق	ل	و	ز	د	ن	ر
ی	ث	ح	د	خ	ب	م	و	ش
ج	ک	ا	ه	ل	ی	ن	ز	س
چ	د	ر	د	ا	و	ر	ی	ذ

- مهرگان
- کدوبن
- قد
- وزد
- چنار
- هنوز
- داوری
- کهن‌سال
- قامت
- کاهلی
- زیادتی

تمرین

۱ مترادف کلمات زیر را به هم وصل کن.

۲ درستى و نادرستى جملات زیر را مشخص کرده و در صورت نادرستی، درست آنها را بنویس.

الف: چنار گفت: هنگام دلاوری بین من و تو، فصل پاییز است.

ب: دانه‌ی گیاهان وقتی پخته می‌شوند، زودتر سبز می‌شوند.

پ: چنار به کدو گفت: کله‌لی تو از چیست؟

با توجه به داستان گلدان خالی و حکایت زبرکی، جاهای خالی را پر کن.

الف: حاکم، پینگ را برای، **درستکاری** و **شجاعت** تحسین کرد.

ب: خبر بزرگ و هیجان‌انگیز در **سرتاسر** آن سرزمین پخش شد.

پ: حاکم گفت: «تو باز گرد که من فردا زر تو **حاصل** کنم.»

ت: نبرد رنج، گنج **میسر** نمی‌شود.

متن را بخوان و در جای خالی کلمات مناسب بنویس.

«رضا و علی دوستان قدیمی بودند. آن‌ها هر روز باهم به مدرسه می‌رفتند. رضا برای علی لقمه نانی می‌آورد. علی هم برای او میوه می‌آورد. این دو نفر در همین مکان با یکدیگر دوست شده بودند.»

الف: کلمه‌ی «او» به **رضا** اشاره می‌کند.

ب: کلمه‌ی آن‌ها یعنی **رضا و علی**.

پ: منظور از «همین مکان»، **مدرسه** است.

در هر یک از ترکیبات زیر، بن به چه معناست.

۵

بید بن

خار بن

بن خانه

ریشه‌ی درخت بید

بوته‌ی خار

گیاهان زیر را طبقه‌بندی کرده و در جدول بنویس.

۶

گوجه فرنگی - خرما - سیب - خیار - هندوانه - کدو - کلابی - موز

بوته

گوجه فرنگی

کدو

خیار

هندوانه

درخت

خرما

سیب

موز

کلابی

سؤالات زیر را با دقت بخوان و پاسخ بده.

۷

الف: در حکایت زیر کی، حاکم چگونه دزد را شناسایی کرد؟

از شهری طبیبان شهر پرسید که این درخت دواي چه بیماری است و چه کسی آن بیماری را داشته است

ب: از زمانی که دزد پیش طبیب رفته بود، چه مدت می گذشت؟

یک ماه

مفهوم شعر زیر را به نثر ساده بنویس.

۸

«فردا که بر من و تو، وزد باد مهرگان
آنکه شود پدید که نامرد و مرد کیست»

در ابتدای فعل پاییز که باد بوزد، معلوم می شود که چه کسی توان مقاومت در برابر باد را دارد.

جاهای خالی را مثل نمونه کامل کن، سپس هر دو کلمه را در یک جمله به کار ببر و بنویس.

دوست + کار = درستکار
 نیکو + کار = نیکوکار

خداوند انسان‌های درستکار و نیکوکار را دوست دارد.

شور + انگیز = شورانگیز
 هیجان + انگیز = هیجان‌انگیز

آغاز فصل پاییز برای دانش‌آموزان هیجان‌انگیز و شورانگیز است.

فرسوده + گی = فرسودگی
 تیره + گی = تیرگی

قرار گرفتن مواد در برابر آفتاب شدید، باعث فرسودگی و تیرگی می‌شود.

زر	انگیز	گاه	بن	ترکیب کلمه
		ایستگاه		ایست
			کدو بن	کدو
نمک زار				نمک
	هیجان انگیز			هیجان

با ترکیبات جدول صفحه قبل یک بند خنده‌دار بنویس.

.....

.....

.....

.....

با توجه به سوالات داده شده، گزینه‌ی مناسب را مشخص کن.

الف: کدام گزینه ضرب‌المثل است؟

(۲) دوستان خوب، به زندگی برکت می‌دهند.

(۱) نابرده رنج، گنج میسر نمی‌شود. ✓

(۴) از دزد به چه کسی شکایت می‌کنی؟

(۳) با یاد خدا، دل‌ها آرام می‌گیرد.

ب: نسبت (نرمی و درشتی) مانند کدام گزینه نیست؟

(۴) درمان و درد

(۳) ✓ حمله و هجوم

(۲) اوج و فرود

(۱) فراز و نشیب

پ: در کدام گزینه ضمیر به کار نرفته است؟

(۱) امپراتور آن سرزمین، پرنده‌ها را خیلی دوست می‌داشت؛ ولی بیشتر از هر چیزی، به گل‌ها علاقه داشت.

(۲) یکی از دوستان پینگ که گل‌دان بزرگش پر از گل بود، جلوی در خانه، او را دید.

(۳) سرانجام نوبت به پینگ رسید. امپراتور مقابل او ایستاد.

(۴) ✓ امپراتور، دانه‌های مخصوصی را برای کاشتن و پرورش دادن زیباترین گل به بچه‌ها داد.

خوانش و پردازش

متن را بخوان و به سوالات پاسخ بده

۱۲

حاکم طبیب را نزد خود خواند و پرسید: «از کجا آمده‌ای؟»
 طبیب با تأسف داستان کاهلی‌اش را تعریف کرد و با تبر تنه‌ی درخت کهنسال را نشان داد. حاکم
 هم آن را گرفت و روی میز کوبید، حرف او را قطع کرد و رأی نهایی را صادر کرد.

الف: لاجه شخصیت‌هایی در متن نام برده شده است؟

حاکم - طبیب -

ب: حاکم بعد از انجام چه کارهایی رأی نهایی را صادر کرد؟

تبر را از طبیب گرفت و روی میز کوبید و حرف او را قطع کرد.

پ: منظور از «خواند، چیست؟

- (۱) کتاب خواند
- (۲) رأی خواند
- (۳) آواز خواند
- (۴) ✓ خواست

ت: در کلمه‌ی «آمده‌ای»، «ای»، اشاره به ضمیر دارد.

- (۱) من
- (۲) او
- (۳) ✓ تو
- (۴) ما

ث: منظور از «کاهلی‌اش»، تبلی چه کسی است؟

(۱) طبیب ✓

(۲) حاکم

ج: منظور از «آن»، چه چیزی یا چه کسی است؟

(۱) طبیب

(۲) درخت

(۴) درخت

(۳) مردم

(۴) حاکم

(۳) ✓ تبر

ناصر خسرو

یکی از شاعران و نویسندگان توانمند زبان فارسی در قرن پنجم است. که در فلسفه و حکمت از بزرگ مرغان دوره‌ی خویش است و آثار او جزو گنجینه‌ی

ادب و فرهنگ ما محسوب می‌گردد. او در خداشناسی و دینداری استوار بوده است از آثار وی می‌توان دیوان اشعار، سفرنامه، زادالمسافرین و ... را نام برد.

پخوان و پشیمان

نورا حق پرست

او متولد ۱۳۴۰ در تهران است و هم‌اکنون مدیر انتشارات کانون پرورش فکری است. او نویسندگی را آرزوی همیشگی خود می‌داند و به قول خودش سعی می‌کند تا در نوشته‌هایش روح و اخلاق انسانی را به نمایش بگذارد. او نزدیک به ۸ سال سردبیر مجله‌هایی مانند رشد کودک و نوآموز بوده است.